

Kulttuurivihkot helmikuu 2009

Historiaa uusiksi

Suuntautuuko terrorismi todella valtiollisia vallanpitäjiä vastaan vai onko se päinvastoin valtiollisten toimijoiden keino edistää omia tavoitteitaan ja oikeuttaa vallankäyttöään? Tuoreessa Valtiot ja terrorismi -kirjassa todistellaan jälkimmäisen näkemyksen puolesta.

Hannu Yli-Karjanmaan *Valtiot ja terrorismi* on useiden viime vuosina suomeksi ilmestyneiden terrorismia käsittelevien kirjojen joukossa erottuva tapaus. Ainoa vastaavaan kategoriaan kuuluva kirja lienee **Tapio Kuosman** *11.9.2001: Mitä tapahtui todella?* (Livres Belles-Lettres 2005). Yli-Karjanmaa käsittelee kuitenkin 9/11-iskujen ohella lukuisia muitakin terrori-iskuja ja konflikteja.

Nimensä mukaisesti *Valtiot ja terrorismi* pyrkii todistamaan terrorismin nimenomaan valtioiden aggressiivisena ja salamyhkäisenä toimintana. Valtioiden vastainen terrorismi nähdään läpi koko kirjan joko lavastettuna tai ainakin harrastelijamaisena ja merkityksettömänä ilmiönä, jota valtiot paisuttelevat ylimitoittaakseen oman aseellisen ja turvallisuuspoliittisen toimintansa.

Kirjan on jo arvostellut muun muassa **Jukka Paastela** Helsingin Sanomissa (11.12.2008). Paastela itse on kirjoittanut ja toimittanut terrorismista useampiakin kirjoja, niistä uusimpana *Terrorismin monet kasvot* (WSOY 2007) yhdessä **Leena Malkin** kanssa. Paastelan valinta kirjan arvioijaksi oli sikäli erikoista, että Yli-Karjanmaa viittaa kirjansa alussa kriittisesti hänen näkemyksiinsä. Paastelan arviossa pisti silmään erityisesti se, että hän katsoo kirjan olevan sivulla 212 saakka täysin varteenotettavaa tekstiä, joka sopisi vaikka yliopistojen oheismateriaaliksi. Siitä eteenpäin kirja olisi kuitenkin »pelkkää potaskaa».

Tämä on varsin erikoinen näkökulma, koska mainittu sivu ei merkitse kirjassa minkäänlaista asenteellista murrosta. Siitä alkaa luku »Syyskuun 11. 2001», mutta tapahtumaan viitataan pitkin kirjaa. Sitä paitsi Yli-Karjanmaan asenne kaikkiin terroritekoihin Pearl Harborista **Aldo Moron** murhaan ja World Trade Centerin tuhoon on sama: valtiokoneistot organisoivat tai ainakin hyväksyvät väkivallan, joka pelottaa tavallista kansaa ja saa sen sokeasti tukemaan valtaeliitin toimia. Terrorismi synnyttää vastaterrorismia, joka on maailmanpoliittisesti paljon merkittävämpää kuin yksittäiset murhateot ja räjäytykset. Mikäli aggressiivisten valtioiden tarkoitusperiin sopivaa terrori-iskua ei ole odotettavissa, se on järjestettävä. Näkökulma on lähes vastakkainen Paastelan ja Malkin toimittaman oppikirjan kanssa, jossa terrorismi nähdään lähes yksinomaan valtiokoneistojen vastaisena toimintana.

Kirjassa esitetyt väitteet ovat niin radikaaleja, että niiden paikkansapitävyys merkitsisi monien varsin yleisesti hyväksytyjen historiallisten tapahtumien uudelleenkirjoittamista. Kirjan avainsana on salaliitto, joka ei ole valtavirran hyljeksimä ajatus, kuten Yli-Karjanmaakin tuo esille: terrori-iskujen virallisetkin selitykset ovat salaliittoteorioita. Yleisen mielipiteen läntisissä teollisuusmaissa on vain monesti vaikea uskoa, että viralliset tutkintakomissioiden raportit olisivat virheellisiä tai

peräti tarkoituksellisen valheellisia. Toisaalta esimerkiksi Yhdysvalloissa hyvin suuri osa kansalaisista ei luota virallisiin selitysmalleihin esimerkiksi WTC:n tuhosta.

Salaliittoteema on erittäin vaikea ja kiehtova, koska salaliiton edellytys on salassapito, eivätkä salaisuudet juuri koskaan aukene täysin. Vaikka salaliitto jossain vaiheessa paljastuisikin, nousee pintaan yleensä vain osatotuuksia ja jatkokysymyksiä. Salaliiton olemassaolon arvioinnissa uskon ja ideologian merkitys lienee varsin suuri, vaikka asioita voisikin tutkia tieteellisesti. Yli-Karjanmaa lähtee nöyrästi liikkeelle ja tukeutuu ainakin määrällisesti kohtuullisen laajaan lähdemateriaaliin. Heti toisessa kappaleessa hän myöntää, että kirja ei ole tutkimus, koska hänellä ei ole sellaiseen koulutusta, pätevyyttä eikä resursseja. Kirja on siis kooste terrorismin ja valtioiden välisistä kytkennöistä esitetyistä teorioista, tutkimuksista ja spekulatioista. Yli-Karjanmaa on valinnut puolensa, vaikka monissa kohdissa varookin syyttämästä suoraan ketään. Siitä huolimatta, että kirjassa ei erityisemmin käydä dialogia virallisten tulkintojen kanssa, voi *Valtiot ja terrorismi* silti avata keskustelua. Itse olisin erittäin kiinnostunut lukemaan sen esittämille väitteille vastineita muualtakin kuin internetin keskustelupalstoilta.

Yli-Karjanmaa käsittelee aihetta laajasti ja jossain määrin poukkoilevasti. Päämaalina on selvästi 11. syyskuuta, mutta ennen sitä hän sitoo salaliittotematiikan alle monta muutakin maailmantapahtumaa. Ajoittain hän vain huitaisee kohdettaan, kuten esimerkiksi Punaisen armeijakunnan tapauksessa. Tavoitteena on selvästi ahtaa saman konseptin alle kaikki mahdollinen 1900- ja 2000-luvun järjestäytynyt väkivalta. Pääasiassa kaikista tapauksista esitetään paljon yksityiskohtia, joista osa on hätkähdyttäviä, mikäli ne pitävät paikkaansa.

On muistettava, että salaliittoteorioita on helppo sysätä liikkeelle, koska voidaan aina vedota salailuun ja todisteiden hävittämiseen. Vastaavasti niitä on erittäin vaikea kumota, koska salaliittoteoriat rakentuvat usein kuulopuheisiin, epävirallisiin tunnustuksiin ja spekulatioihin. Parhaimmillaan salaliittoteoriat ovat kiehtovia ja moniulotteisia rakennelmia, joiden todisteeksi löytyy raskasta todistusaineistoa. Yli-Karjanmaa onnistuu erityisesti kaksoistornien tuhon osalta esittämään vakuuttavia teknisiä todisteita, mutta sosiaalisten ja poliittisten motiivien spekulointi on vähemmän vakuuttavaa.

Yli-Karjanmaan salaliittovyörytys oli samalla kertaa sekä virkistävää että puuduttavaa. Yleisten näkökantojen vastaisuus on rohkeaa, ja teknisten yksityiskohtien esittely on vaikuttavaa. Puuduttavaa kirjassa on sen tarkoitushakuisuus. Vaikka jakaisikin kirjoittajan vastenmielisyyden monia valtaeliittejä kohtaan, alkaa yksipuolinen spekulatio ja dialogin puute hiukan näivertää teosta. Yli-Karjanmaa vihjailee kuin ohimennen muun muassa **Reaganin** murhayrityksen olleen Bushin perheen salaliitto, mutta ei paneudu aiheeseen sen enempää. Hän myös heittää lauseen aselastissa matkanneesta Estoniasta ja jättää asian siihen. Tämän kaltainen kaiken pintapuolinen sysääminen konspiraatioiden piikkiin ei lisää uskottavuutta, vaan herättää epäilyksiä itsetarkoituksellisesta provosoinnista ja jopa vainoharhaisuudesta.

Leif Sundström

Hannu Yli-Karjanmaa: *Valtiot ja terrorismi*. Multikustannus. 2008. 455 sivua.

Näkökulma

Leima joka estää näkemästä

Syyskuun yhdennentoista tapahtumien ja muidenkin terrori-iskujen virallisten selitysten kyseenalaistaja saa helposti otsaansa salaliittoteoreetikon leiman. Varsinkin toimittajat, tutkijat, poliitikot ja muut maineestaan tarkat henkilöt pelkäävät sitä lähes hysteerisesti. Tämä osaltaan estää terrorismin taustojen avoimen selvittelyn.

Leimakirves heilahtaa usein niidenkin kohdalla, jotka eivät edes esitä mitään teoriaa vaan ainoastaan tuovat julki seikkoja, jotka ovat ristiriidassa valtiollisten tahojen esittämän teorian kanssa. Kuvaavampi termi kuin salaliittoteoreetikko olisi tällöin vaikkapa skeptikko.

Monessa tapauksessa epäselvyydet terroriteoissa on tunnustettu laajemminkin kuin riippumattomien tutkijoiden piirissä. Esimerkiksi Lockerbien lentoturma on tulossa näinä aikoina paikallisen korkeimman oikeuden uuteen käsittelyyn. Skotlannin rikostapausten uudelleenarviointikomissio hyväksyi vuonna 2007 iskusta tuomitun libyalaisen **Abdelbaset Al Megrahin** valituksen ja totesi, että oli syytä uskoa hänen joutuneen oikeusmurhan kohteeksi. Jäljet johtavat sen sijaan muun muassa Yhdysvaltoihin.

Euroopan Parlamentti on puolestaan myöntänyt Naton salaisten armeijoiden olemassaolon ja tuominnut ne. Kylmän sodan aikaisten salaisten armeijoiden tarkoituksena oli »vasemmistoterrorismia» tuottamalla heikentää kommunistien kannatusta Nato-maissa, erityisesti Italiassa.

Jopa tällaisista ilmiöistä, joita ei mitenkään voi kuitata vain salaliittoteoreetikoiden väitteiksi, valtamedia on pitkälti vaiennut.

Median lähestymistapa virallisten selitysten epäilyyn on yleensä: mikä saa ihmiset uskomaan kaikenlaisiin salaliittoteorioihin?

Olenneisempaa olisi kysyä: mikä saa ihmiset uskomaan valtiollisten tahojen esittämiin teorioihin, vaikka niiden tueksi ei olisi juuri mitään näyttöä ja vaikka olisi aihetta epäillä niiden olevan ristiriidassa jopa fysiikan lakien kanssa, kuten WTC-tornien sortumisen kohdalla?

Vastausta voi hakea esimerkiksi ideologian ja hegemonian käsitteiden kautta. Vallitsevaan ideologiaan pohjautuvien käsitysten kyseenalaistaminen on viestinnällisesti erittäin vaativa tehtävä.

Sitä kannattaa kuitenkin yrittää, ainakin kolmesta syystä: Ensinnäkin – ja tämä on tärkeintä – totuuden tavoittelu on perustavanlaatuinen itseisarvo. Toiseksi synteettisten terroritekojen paljastuminen heikentää edellytyksiä järjestää sellaisia tulevaisuudessa. Kolmanneksi se voi onnistuessaan yleisemminkin edistää mobilisaatiota suurvaltojen häikäilemätöntä politiikkaa vastaan.

Hannu Yli-Karjanmaan *Valtiot ja terrorismi* on perusteellinen ja olosuhteisiin nähden hyvinkin onnistunut johdatus suurvaltojen salaisten palvelujen ja terrorismin kytköksiin.

Elias Krohn